

საგანგებო სამეულები, მათი სხდომები და ნაირსახეობები

ლერი სარაიდაროვი

საქართველოს პარლამენტის თავდაცვისა და უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის
მოადგილის თანაშემწე,
საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორი

აბსტრაქტი

წინამდებარე სტატიაში საუბარი წარიმართება საბჭოთა ხელისუფლების დროინდელ ფენომენზე - საგანგებოდ შექმნილ კომისიებზე და იმჟამინდელ ტერორზე. მიუხედავად საბჭოთა კავშირის დროინდელი საკონსტიტუციო საკანონმდებლო ნორმისა, სადაც მეტ-ნაკლებად გასაგები ფორმით იყო განსაზღვრული სახელისუფლებო შტოები და მათი ფუნქციები, უზენაესი კანონის მიღმა, გაცილებით დაბალი ნორმატიული იერაქის საფეხურზე მდგომი აქტის საფუძველზე შემოღებულ იქნა ე.წ. „მართლმსაჯულების“ ორგანოები - ორეულები და სამეულები კომისიების და სათათბიროების სახით. კომისიების მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ხშირ შემთხვევებში იყო რადიკალური და გამარტივებულად მიიღებოდა, შესაბამისად აღსრულების თვალსაზრისით სირთულეებთან არ იყო დაკავშირებული. სამწუხაროდ, უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად გადაწყვეტილების მძიმე სანქციისა, კომისიას არავითარი ზმა არ ჰქონდა სასამართლო ხელისუფლებასთან და მათი „განაჩენი“ რეპრესიების და ტერორის ხასიათის მატარებელი იყო და არა სამართლიანობის აღდგენის. გადაწყვეტილებები, რომლებიც მიიღებოდა იმჟამინდელი მაღალი ჩინის მქონე სახელმწიფო მოხელეების მხრიდან, ვითომდა კომისიური წესით, იყო საბოლოო და გასაჩივრებას არ ექვემდებარებოდა, რაც თავისთავად იყო უსამართლო და უკანონო.

საკვანძო სიტყვები:

საბჭოთა მთავრობა, კომისია, ტერორი, „მართლმსაჯულების“ ორგანოები, რეპრესიები

The Soviet ad hoc Troikas (Triplets), Their Meetings and Varieties

Leri Saraidarov

Assistant to the Deputy Chairman,
Defence and Security Committee of
the Parliament of Georgia
PhD in International Relations

Abstract

The present article deals with the phenomenon of the Soviet government - the ad hoc commissions and the terror of the time. Despite the constitutional legislative norm of the time of the Soviet Union where the branches of government and their functions were defined in a more or less clear way, the so-called “Judicial” Bodies - dvoikas and troikas - were introduced beyond the supreme law in the form of commissions and deliberative bodies based on an act of a much lower level of normative hierarchy. In many cases, the decision made by the commissions was radical and easy to reach; therefore it was not associated with difficulties in terms of execution. Unfortunately, it should be noted that despite the heavy sanction of the decision, the commission bore to relation to the judicial authority and their “judgment” was one of repression and terror, not justice. The decisions made by the high-ranking government officials, supposedly in a commission manner, were final and not subject to appeal that was unfair and illegal itself.

Keywords:

Soviet government, commission, terror, judicial bodies, repressions

შესავალი

ალბათ ძნელი დასაჯერებელია, რომ თანამედროვე რეალობაში, მაშინ, როდესაც დემოკრატიული პრინციპების განმტკიცება ხდება თითქმის მთელს მსოფლიოში, ახლო წარსულში არსებობდა სახელმწიფო წყობა, სადაც სახელისუფლებო შტოების მოჩვენებითი დანაწევრების მიუხედავად, სასამართლოს აქტების ტოლფას და ძალის მქონე გადაწყვეტილებას იღებდა ერთი კაცის ბრძანებით შექმნილი სათათბირო და კომისიური ორგანოები, ტრიუმვირატები.

ხელისუფლების დანაწევრების პრინციპი დასაბამს იღებს ძველი რომიდან, რასაც აქტუალობა შეემატა შუა საუკუნეების ევროპაში. ძალაუფლების აბსოლუტიზმის დამარცხების მიზნით, არაერთი თეორია ჩამოყალიბდა, მათ შორის ჯონ ლოკის¹ და შარლ მონტესკიეს² მოდელი.

სწორედ, ამ პრინციპების გათვალისწინებით სახელისუფლებო ძალაუფლების ერთ-ერთ ძლიერ და მნიშვნელოვან შტოს წარმოადგენს სასამართლო ხელისუფლება, როგორც საერთო სასამართლოების, ისე საკონსტიტუციო სასამართლოს³ სახით. მიუხედავად სასამართლო ხელისუფლების მნიშვნელოვანებისა და დამოუკიდებლობისა, სახელისუფლებო რგოლებს შორის ბალანსი და ურთიერთკონტროლი დაცულია.

თუმცა ასეთი პროგრესული და დემოკრატიული მიდგომებისა, თითქმის ერთი საუკუნის წინ საბჭოთა კავშირში, რომლის შემადგენელ ნაწილსაც რესპუბლიკის სახით საქართველოც წარმოადგენდა, მოქმედებდა სისხლისსამართლებრივი დევნისა და „მართლმსაჯულების“ ორგანო, რომელიც სასამართლოსგან დამოუკიდებლად იღებდა ისეთ მძიმე გადაწყვეტილებებს, როგორც იყო სიკვდილით დასჯა, პატიმრობის მისჯა და სხვა მსგავსი მძიმე და განსაკუთრებული სანქციები.

ეს იყო საბჭოთა კავშირის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის⁴ საგანგებო სამეული, რომელიც შეიქმნა 1937 წლის 30 ივლისს იმჟამინდელი კომისრის ნიკოლაი იეჟოვის⁵ ბრძანებით⁶. ბრძანება მიზანმიმართული იყო აქტიური ანტისაბჭოთა ძირგამომთხრელი საქმიანობით დაკავებული პირების მიმართ. გადაწყვეტილებამ ლეგიტიმური გახადა მასობრივი რეპრესიები, დაიწყო დიდი ტერორის ხანა, რომელიც შეეხო გლეხებს, მუშებს, სოფლის სასულიერო პირებს, ინტელიგენციას, ასოციალურ ელემენტებს, სისხლის სამართლის დამნაშავეებს, ოპოზიციური პარტიების წევრებს.

რუსეთის სამოქალაქო ომში ბოლშევიკების გამარჯვების შემდეგ 1922 წელს დაარსდა საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირი, რომელშიც თავდაპირველად გაერთიანდა 4 რესპუბლიკა. საბჭოთადროინდელი რიგით პირველი კონსტიტუცია დამტკიცებულ იქნა 1924 წელს მეორე მოწვევის საბჭოთა ყრილობის მიერ. კონსტიტუცია შედგებოდა ორი კარისგან: საბჭოთა კავშირის დაარსების დეკლარაციისგან და საბჭოთა კავშირის დაარსების შეთანხმებისგან. დეკლარაციაში ფორმულირებული იყო გაერთიანების პრინციპები, კერძოდ, ნებაყოფლობითობა და თანასწორობა, საბჭოთა სახელმწიფოს ნაციონალური პოლიტიკის განსაკუთრებული ხასიათი. განსხვავებით დეკლარაციის თავისაგან, შეთანხმებაში თავმოყრილი იყო 11 თავი, რომელიც მოიცავდა საკითხებს საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკების სუვერენული უფლებების, საბჭოთა ყრილობების, ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის, სახალხო კომისრების საბჭოს, უმაღლესი სასამართლოს, სახალხო კომისარიატების და სხვა მნიშვნელოვანი გარემოებების შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ იმჟამინდელ კონსტიტუციაში გარდა ხსენებული საკითხებისა, ასევე განხილული იყო დროშის, დედაქალაქის, ჰიმნის, კანონმდებლობის ფორმირების, საგარეო ვაჭ-

1 ლოკი ჯონ (1632-1704 წწ) - გამოჩენილი ინგლისელი მოაზროვნე, რომლის სახელი მჭიდროდაა ასოცირებული განმანათლებლობასთან. ხშირად მას ლიბერალიზმის ფუძემდებლადაც მიიჩნევენ.

2 შარლ ლუი დე მონტესკიე - ფრანგი ფილოსოფოსი, მწერალი და კრიტიკოსი, რომლის იდეებიც კონსერვატივიზმისა და პროგრესივიზმის საუცხოო სინთეზია, ერთი მხრივ იცავდა არისტოკრატიული ფენის ინტერესებს, რომელსაც მისი აზრით შესწევდა უნარი დაეცვა სახელმწიფო აბსოლუტური მონარქიისა და მასობრივი ანარქიისგან.

3 საკონსტიტუციო სასამართლო მოქმედებს როგორც ნეგატიური კანონმდებელი, იგი უფლებამოსილია, იმსჯელოს კანონის დისკრიმინაციულობაზე.

4 შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატი, შსსკ (რუს. Народный комиссариат внутренних дел, НКВД) — ყოფილი საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო მმართველობის ცენტრალური ორგანო კრიმინალთან ბრძოლაში და საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვაში 1917-1946 წლებში. შემდგომში „შინაგან საქმეთა სამინისტრო“ დაერქვა.

5 ნიკოლაი ეჟოვი - (რუს. Николай Иванович Ежов; დ. 1 მაისი, 1895 – გ. 4 თებერვალი, 1940) - საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. დიდი წმენდის პერიოდში იყო სსრკ-ის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარი. თანამდებობას იკავებდა 1936-1938 წლებში. 1938-1939 წლებში იყო სსრკ-ის წყლის ტრანსპორტირების სახალხო კომისარი. 1935-1939 წლებში მე-17 პოლიტბიუროს სამდივნოს წევრი. 1937-1939 წლებში მე-17 პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატი. იგი დიდი წმენდის დროს ხელმძღვანელობდა მასობრივ დაპატიმრებებსა და დახვრეტებს. 1939 წელს ეჟოვი დააპატიმრეს და აღიარა ანტისაბჭოთა მოღვაწეობა, მოგვიანებით კი ცხნობილი გახდა რომ აღიარება წამებით იქნა მოპოვებული. ამავე წელს ეჟოვი 44 წლის ასაკში დახვრიტეს.

6 ოპერატიული ბრძანება N00447 გრიფით სრულიად საიდუმლო - „ყოფილი კულაკების, სისხლის სამართლის დამნაშავეთა და სხვა ანტისაბჭოთა ელემენტების რეპრესირების ოპერაციების შესახებ“

რობის შესახებ საკითხები, მაინც ფორმალურ ხასითს ატარებდა, ვინაიდან, დოკუმენტში არ იყო მკაფიოდ განსაზღვრული ხელისუფლების დანაწევრების პრინციპი. საბჭოთა ხელისუფლება ამ უკანასკნელ პრინციპს მიიჩნევდა ბურჟუაზიულ თვალთმაქცობად, რაც მშრომელ ხალხს უქმნიდა სამართლიანობის, თანასწორობის და კანონიერების განცდის ილუზიას.

იმ დროისათვის მიუხედავად, კონსტიტუციის ფორმალური უზენაესობისა, რომელიც მხოლოდ ინსტრუმენტის როლს ასრულებდა ქვეყანაში, უმაღლესი ხელისუფლების როლს კისრულობდა საბჭოების ყრილობა⁷, სწორედ მის გადაწყვეტილებებს ჰქონდათ უპირატესი ძალა სხვა საკანონმდებლო აქტებთან მიმართებაში, მათ შორის კონსტიტუციასთან. „მთელი ხელისუფლება საბჭოებს“. გარდა ყრილობის მნიშვნელოვანებისა და საკანონმდებლო აქტების გამოცემის უფლებისა, მსგავსი იურისდიქციით გამოირჩეოდა საბჭოთა კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი, ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმი და სახალხო კომისრების საბჭო⁸.

გათვალისწინებით იმისა, რომ საბჭოთა კავშირის კონსტიტუციაში ცალკე თავი ჰქონდა დათმობილი სასამართლო სისტემას, სტალინის მმართველობის დროს ანტისაბჭოთა აქტივობების მატების და მათ მიმართ სასამართლო სისტემის საეჭვო ქცევების გამო, რომელიც ხშირად ეწინააღმდეგებოდა არსებულ კანონმდებლობას, აუცილებელი გახდა საგანგებო დამოუკიდებელი ორგანოს შექმნა, რომელიც მიიღებდა გადაწყვეტილებას ხელისუფლების ინტერესების შესაბამისად და არა მის საწინააღმდეგოდ.

შესაძლოა უცნაურად მოგვეჩვენოს, რომ იმჟამინდელ სასამართლო სისტემაში დასაქმებული მოსამართლეების ნაწილი არ იყო კომუნისტური პარტიის იდეოლოგიის მატარებელი და გამზიარებელი, თუმცა ეს ასე იყო, რაც ხელს უწყობდა მათი მხრიდან ხელისუფლების საწინააღმდეგო გადაწყვეტილების მიღებას. ხელისუფლებისთვის განსაკუთრებით საშიშ პრობლემას წარმოადგენდნენ მემარჯვენე დაჯგუფებები, რომლებიც მონაწილეობას იღებდნენ ანტისაბჭოთა შეიარაღებულ აჯანყებებში. მსგავს დაჯგუფებებს წარმოადგენდნენ მემარჯვენე ესერები⁹, დაშნაკები¹⁰, გრუზმეკები¹¹, იტიხადისტები¹², მუსავატები¹³. მათ და სხვა კასტების წარმომადგენელთა მიმართ წარმოებული საქმეების რაოდენობა გეომეტრიული პროგრესით იზრდებოდა, სასამართლო კი ვერ ახერხებდა სწრაფად განხილვას, საქმეები ჭიანჭურდებოდა, თანაც, როგორც აღვნიშნეთ ხელისუფალთათვის სასურველი გადაწყვეტილების და შედეგის მიღების მოლოდინი ხშირად ცრუვდებოდა.

დავუბრუნდეთ სამეულების საკითხს, რომელიც მოქმედებდა საბჭოთა კავშირის მასშტაბით ყველა დაქვემდებარებულ რესპუბლიკაში. ჩვენ, უკვე ვისაუბრეთ მისი შექმნის ასპექტებზე, უპირიანი იქნება, თუ საუბარს განვაგრძობთ მის ფუნციონირებასა და გადაწყვეტილების მიღების სისტემაზე.

7 საბჭოთა კონსტიტუციის მე-8 მუხლის მიხედვით ყრილობათა საბჭო ითვლება საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოდ, ყრილობათა შორის პერიოდში კი ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი. <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1924.htm>

8 სახალხო კომისართა საბჭო (შემოკლებით: საბჭოთა სახკომსაბჭო; 1918 წლამდე სახალხო კომისართა საბჭო) — საბჭოთა რუსეთის მმართველი ორგანო 1917-1946 წლებში. დაარსდა 1917 წლის 25 ოქტომბერს (7 ნოემბერს), როგორც „მუშათა და გლეხთა დროებითი მთავრობა“ და ეწოდა „სახალხო კომისართა საბჭო“. ეს სახელწოდება გამოიყენებოდა რსფსრ-ს 1918 წლის კონსტიტუციის მიღებამდე.

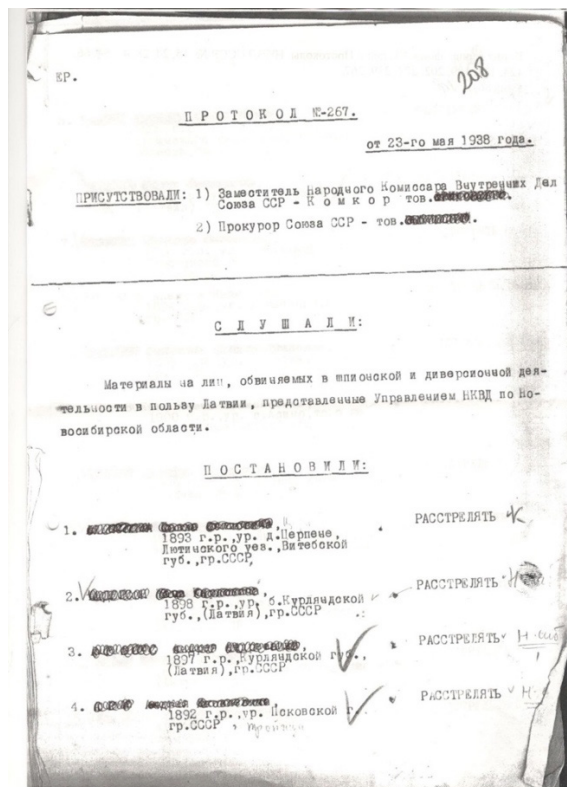
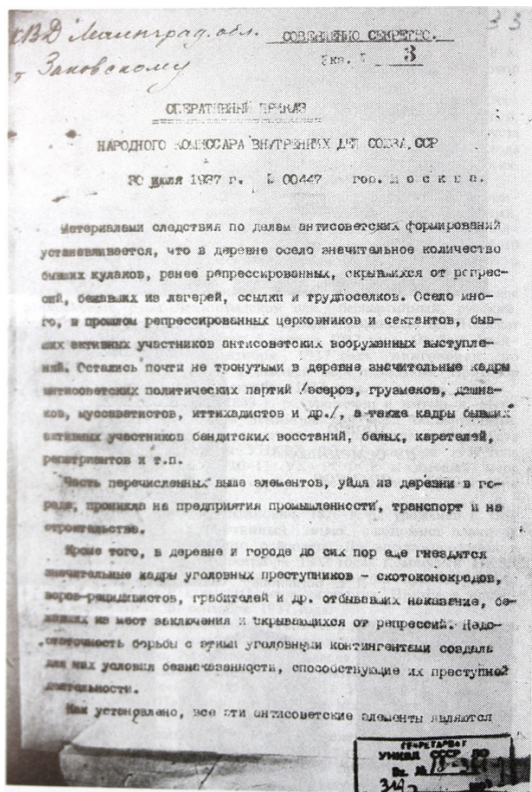
9 ესერები, სოციალისტ-რევოლუციონერები, წვრილბურჟუაზიული გლეხური პარტია (1901–22). შეიქმნა რუსეთში 1901 დეკ. – 1902 იანვარში. მათი ძირითადი მოთხოვნა იყო მიწაზე კერძო საკუთრების გაუქმება და მათი გადაცემა გლეხური თემებისათვის, ე. წ. მიწის სოციალიზაცია.

10 დაშნაკვითიუნი, ოფიციალურად სომხეთის რევოლუციური ფედერაცია (სომხ. Հայ Հեղափոխական Դաշնակցություն — ჰაი ჰელაპოხაკან დაშნაკვუტიუნი, «სომხური რევოლუციური თანამეგობრობა», შემოკლებით დაშნაკი) — სომხური პოლიტიკური პარტია. დაფუძნდა 1890 წელს, თბილისში, ქრისტაფორ მიქაელიანის, სტეფან ზორიანისა და სიმონ ზავარიანის მიერ. იდეოლოგია ნაციონალიზმი, სოციალიზმი.

11 Грузинская социал-демократическая партия (გრუზ. საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტია) — марксистская партия, существовавшая в Грузии с 1918 по 1926 годы. Ведущая политическая сила в Грузинской Демократической Республике. გრუზმეკები იყვნენ ამ პარტიის წარმომადგენლები.

12 იტიხადისტები (აზერბ. İttihad-გაერთიანებული კავშირი)-აზერბაიჯანული პარტია პანისლამური ორიენტაციის მქონე, ფუნქციონირებდა 1917-1920 წლებში, შეიქმნა თურქული პარტიის „გაერთიანება და პროგრესის“ ანალოგად.

13 მუსავათი — აზერბაიჯანის პოლიტიკური პარტია. მისი ისტორია შეიძლება დაიყოს სამ პერიოდად: ადრეული (ძველი) მუსავატი, მუსავატი გადასახლებაში და ახალი მუსავატი. პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამდე, მუსავატი შედარებით მცირე, საიდუმლო და მიწისქვეშა ორგანიზაცია იყო. მისი პროგრამა მიზნად ისახავდა ოსმალეთის იმპერიის მფარველობაში ერთიანი მულიმური სახელმწიფოს შექმნას აზერბაიჯანის ჩათვლით. პირველი მსოფლიო ომის დროს მუსავატმა უარი თქვა პანისლამურ და პანთურქულ იდეებზე და მხარს უჭერდა ცარისტულ რეჟიმს. **პან-მომრაოზები**, ან **პან-ნაციონალიზმები** — გარკვეულ ნაციონალისტური, ან რელიგიურ იდეოლოგიები, რომელთა მიზანია გააერთიანოს ტომები, ხალხები, ერები ერთ სახელმწიფოდ ერთგვარი ეროვნული (ეთნიკური) გეოგრაფიული, ან რელიგიური იდეის მეშვეობით.

- » სურათი 1. ისტორიული ბრძანება N00447 სრულიად საიდუმლო, ბრძანების ნუმერაციაში ნულების რაოდენობა მიუთითებდა დოკუმენტის სენსიტიურობის ხარისხზე.
- » სურათი 2. ოქმი N267, გასასმართლებელ პირთა თაობაზე მიღებული დადგენილება. ოქმში მითითებული შინსახკომის მოადგილის რეგალია *Комкор* ნიშნავს კორპუსის მეთაურს¹⁴.

კომისიის გადაწყვეტილებები ფორმდებოდა შემდეგი სახის დოკუმენტით - „ოქმი-სია“. მასში ეთითებოდა „სანქციას“ ანუ დასჯას დაქვემდებარებული პირის გვარი, სახელი, მამის სახელი, დაბადების თარიღი და ადგილი, მოქალაქეობა და ე.წ. „განაჩენით“ განსაზღვრული სასჯელის სახე - დახვრეტა. აღნიშნულმა კომისიამ ათობით ათასი საბჭოთა მოქალაქის დახვრეტის თაობაზე მიიღო გადაწყვეტილება.

აღნიშვნის ღირსია ის გარემოებაც, რომ სტალინური დიდი ტერორის პერიოდში, გარდა საბჭოთა მოსახლეობის მიმართ გატარებული რეპრესიებისა, მასობრივი რეპრესიების კამპანიები ხორციელდებოდა უცხოელების მიმართ, რომლებსაც მიიჩნევდნენ კაპიტალისტური ქვეყნების ჯაშუშებად და შემჩნეული იყვნენ დივერსიულ და ძირგამომთხრელ საქმიანობაში, რომელთაგანაც მომდინარეობდა მასობრივი ამბოხის საფრთხე. ესენი იყვნენ ძირითადად პოლონელები, გერმანელები¹⁵, ლიტველები, ესტონელები, ფინელები, ბერძნები, რუმინელები, ბულგარელები და სხვანი. ცალკეული ოპერაცია გატარდა ხარბინელი¹⁶ რუსების მიმართ. აღნიშნულის საფუძველად მიიჩნეოდა ის ფაქტორი, რომ ეთნიკურად რუსები მნიშვნელოვან დროს ყოფდნენ საზღვარგარეთ და მსახურობდნენ იქ არსებულ სამსახურებში საბჭოთა კავშირის იმჟამინდელი ელიტის თვალსაზრისით საზღვარგარეთ სამსახური გარკვეულწილად ნეგატიურ გავლენას ახდენდა რუსების ცნობიერებასა და შეხედულებებზე, რაც საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფო მთლიანობას და მის ურყევობას. აღნიშნულ ოპერაციებს ეწოდა შინსაქსახკომის „ნაციონალური ოპერაციები“, რომლის მიმდინარეობაც დაფიქსირდა 1937-1938 წლებში. ხსენებული ოპერაციების დაწყებამდე, 1934 წელს შინსაქსახკომმა დასავლეთის ქვეყნების ეროვნულ უმცირესობათაგან დაიწყო მიზანმიმართული ძებნა და გამოვლენა ჯაშუშების და „მავნებლების“, პარალელურად მიმდინარეობდა ლუთერანული და კათოლიკური სასულიერო პირების დაპატიმრებები. საბჭოთა ხელისუფლება მოსახლეობაში პროპაგანდის მეშვეობით ნერგავდა აზრს დასავლეთელი ჯაშუშების ყოვლისმომცველი

14 **Комкор** – (командир корпуса); კომკორი -წითელი არმიის უმაღლესი სამეთაურო შემადგენლობის სამხედრო წოდება.

15 გერმანული მიმართულებით რეპრესიები ვოლგისპირეთის გერმანელების მიმართ იყო მინიმალური, ვინაიდან მათ არ აღიქვამდნენ უცხოელებად.

16 ხარბინი- ჩინეთის ჩრდილო-აღმოსავლეთში მდებარე პროვინცია ხეილუნძიანის დედაქალაქი და უდიდესი ქალაქი. იგი წარმოადგენს ქვეყნის ამ რეგიონის როგორც პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ასევე კულტურულ და სამეცნიერო ცენტრს. ხარბინი ყინულის ქალაქად იწოდება და ცნობილია ზამთრის ტურიზმითა და ყოველწლიური ყინულის სკულპტურების ფესტივალით. ადრე ეს ტერიტორია ითვლებოდა პოლონურ ქალაქად, რუსების მიერ დაპყრობის შემდეგ, სოლიდური ნაწილი გადასახლდა საცხოვრებლად, მათ შორის საქართველოდან.

მავნებლობის და მათი მასშტაბურობის შესახებ, ასევე საბჭოთა კავშირში მეხუთე კოლონის არსებობის შესახებ¹⁷.

არასასამართლო „მართლმსაჯულებაზე“ საუბრისას, როტულია გვერდი ავუაროთ 1934-1953 წლებში, შინსაქსახკომში მოქმედ ადმინისტრაციულ ორგანოს - საგანგებო სათათბიროს (Особое совещание при НКВД СССР-Осо), რომელსაც მინიჭებული ჰქონდა საკმარისად ფართო უფლებამოსილებანი. სათათბიროს საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში პიროვნების საზოგადოებრივად საშიშ სუბიექტად მიჩნევის შემთხვევაში, შეედლო პირის გადასახლება¹⁸, თავისუფლების აღკვეთით შრომა-გასწორების კოლონიაში მოთავსება, საბჭოთა კავშირის ფარგლებს გარეთ გასახლება¹⁹. მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის საგანგებო სათათბირო ორგანოს მიენიჭა კონტრევოლუციური და საბჭოთა კავშირის მმართველობისა და წყობის წინააღმდეგ მიმართული სხვა განსაკუთრებით საშიშ დანაშაულებზე სადამსჯელო ღონისძიებების გატარების უფლება, დახვრეტის ჩათვლით. ომის დასრულების შემდეგ საგანგებო სათათბირო ორგანოს გადაწყვეტილებით სასჯელის მაქსიმალურ ზომად განისაზღვრა 25 წლით თავისუფლების აღკვეთა.

ეხლა კი მსურს შევეხო იმ პერიოდისათვის მოქმედ სისხლის სამართლის კანონმდებლობას, რომელსაც აქტიური გამოყენება ჰქონდა იმჟამინდელ ხელისუფლებაში.

საბჭოთა სისხლის სამართლის მატერიალურ კოდექსში მრავლად იყო ისეთი მუხლები და მუხლების ნაწილები, რომელიც ბრალდების დადასტურების შემთხვევაში ითვალისწინებდა სასჯელის უმაღლეს ზომას - დახვრეტას. მსგავს დანაშაულთა კატეგორიას გენეკუთვნებოდა ისეთი მძიმე დანაშაულები, როგორც იყო სამშობლოს ღალატი, შეიარაღებული ამბოხი, შპიონაჟი, კონტრევოლუციური საბოტაჟი, ბანდიტიზმი, ყალბი ფულის დამზადება, კონტრაბანდა და სხვა. თვალნათელია, რომ სასჯელის უმაღლესი ზომა დახვრეტა გამოიყენებოდა სახელმწიფოს მიმართ ჩადენილ დანაშაულებთან მიმართებაში, მაშინ როდესაც განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებებში ითვალისწინებდა სასჯელის სახედ და ზომად 10 წლით თავისუფლების აღკვეთას. უდავოა, რომ საბჭოთა სისხლის სამართლის კანონმდებლობა მიმართული იყო უპირატესად სახელმწიფო ინტერესების დასაცავად და შედარებით ნაკლებად პრიორიტეტულად მიიჩნევა ადამიანის უფლებების დაცვას, განსხვავებით დღეს არსებული რეალობისაგან. დახვრეტას ითვალისწინებდა მხოლოდ სამხედრო მოსამსახურის მიერ დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი მკვლელობა. რაც შეეხება საბჭოთა კავშირის დროინდელ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს, მასში მართლმსაჯულების ორგანობად იდენტიფიცირებული და აღიარებული იყო სასამართლო სისტემა, კერძოდ: სახალხო სასამართლოები, სახალხო სასამართლოების საბჭო, გუბერნიის რევოლუციური ტრიბუნალები²⁰, სამხედრო-სატრანსპორტო ტრიბუნალები და უზენაესი ტრიბუნალი. თვალნათელია, რომ მათ შორის არასად არის ნახსენები ე.წ. სამეულთა სხდომები, საგანგებოდ შექმნილი კომისიები. ალბათ ვერც იქნებოდა, ვინაიდან იგი არ იყო შექმნილი კონსტიტუციის საფუძველზე, სადაც მე-9 თავი ჰქონდა დათმობილი სასამართლო სისტემას და პროკურატურას. კონსტიტუციის მიხედვით საბჭოთა კავშირში მართლმსაჯულება ხორციელდებოდა ქვეყნის უზენაესი სასამართლოს, რესპუბლიკების უზენაესი სასამართლოების, სამხარეო და საოლქო, ე.წ. ოკრუგის (ავტონომიური რესპუბლიკების შემადგენლობაში), სპეციალური და სახალხო (საქალაქო, რაიონული) სასამართლოების მეშვეობით.

გარდა მონათხრობში ნახსენები არასასამართლო ორგანოებისა არსებობდა 1933 წელს საბჭოთა კომისართა საბჭოს გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს (ОГПУ)²¹ ცირკულარის საფუძველზე შექმნილი „მილიციის სამეულები“²², რომელებიც შედარებით მსუბუქ დარღვევებზე რეაგირებდნენ. მათ ძირითად საქმიანობას წარმოადგენდა საბჭოთა კავშირის მასშტაბით საპასპორტო რეჟიმის დარღვევის ფაქტებზე რეაგირება. ოდნავ მოგვიანებით, უკვე შინსაქსახკომის № 00192 ბრძანების საფუძველზე მათ კომპეტენციას დაემატა სისხლის სამართლის დამნაშავეთა და დეკლასირებული

17 მე-5კოლონა - ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც სახელმწიფოს ან ხალხის რაიმე გაერთიანებას უთხრის ძირს მტრის, მოწინააღმდეგის სასარგებლოდ. მეხუთე კოლონის მოქმედება შეიძლება იყოს ღია ან ფარული.

18 გადასახლება Ссылка (სასჯელი) - მსჯავრდებულის მისი მუდმივი ან დროებითი საცხოვრებელი ადგილიდან გაძევება, განსაზღვრულ ადგილებში უფლების აკრძალვით.

19 გასახლება Высылка (სასჯელი) - გასამართლებული პირის მისი საცხოვრებელი ადგილიდან გაძევება იმავე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განსაზღვრულ ადგილებში ცხოვრების უფლების აკრძალვით, ცხოვრების უფლებას ანიჭებდნენ ძირითადად პერიფერიებში, დიდ და ცენტრალურ ქალაქებში, ოლქებსა და დაბებში ეკრძალებოდათ დასახლება.

20 რევოლუციის შემდეგ შექმნილი სასამართლო ორგანო.

21 Объединённое государственное политическое управление при СНК Совет народных комиссаров (სახალხო კომისარების საბჭო) СССР, საბჭოთა კავშირის დროინდელი სახელმწიფო უშიშროების სპეციალური ორგანო, რომელიც ფუნქციონირებდა 1923-1934 წლებში.

22 იგივე საპასპორტო მილიციის სამეულები, ჩვეულებრივი სამეულები, სამეულები სოციალურად მავნებელი ელემენტების მიმართ - Осужден как "СВЭ - социально вредный элемент", 1935 წლიდან ჩამოყალიბდა საბჭოთა კავშირის მასშტაბით ყველა რეგიონალურ შინსაქსახკომში, შემადგენლობაში შედიოდნენ შინსახსაკომის სამმართველოების და ადგილობრივი მუშურ-გლეხური მილიციის წარმომადგენლები, სხდომებში აუცილებლობის პრინციპით მონაწილეობას იღებდნენ პროკურორები.

ელემენტების მიმართ არაპოლიტიკურ საქმეთა წარმოება. აღნიშნული ორგანოს შექმნის საჭიროება გამოწვეული იყო იმ გარემოებით, რომ მსგავსი კატეგორიის საქმეებს იხილავდა საგანგებო სათათბირო, რომელიც ასევე შინსაქსახკომის დაქვემდებარებაში იყო, საქმეთა რაოდენობის განსაკუთრებულმა მატებამ ხელისუფლებას მიაღებინა გადაწყვეტილება მილიციის სამეულების შექმნის თაობაზე, რომლებსაც ექნებოდათ უფლებამოსილება შედარებით მსუბუქი კატეგორიების სამართალდარღვევებზე რეაგირების, რითაც მოხდებოდა საგანგებო სათათბირო ორგანოსა და წინასწარი პატიმრობის ადგილების განტვირთვა ნაკლებად აქტუალური საქმეებისგან. ხსენებული სამეულის იურისდიქცია, პოლიტიკური სამეულისგან განსხვავებით, რომელსაც გააჩნდა უფლებამოსილება პირისთვის სასჯელის უმაღლესი ზომის - დახვრეტის შეფარდების, შემოიფარგლებოდა 5 წლიანი საპატიმრო სასჯელის შეფარდებით.

ხსენებული წარმონაქმნების გარდა, მათ პარალელურად 1937-1938 წლების განმავლობაში ასევე ფუნქციონირებდა უწყებათაშორისი კომისია-ორეული, რომელიც შედგებოდა იმჟამინდელი შინსახკომის ხელმძღვანელისგან და გენერალური პროკურორისგან. ხსენებული ორგანო სხვა საგანგებოდ შექმნილი ორგანოების მსგავსად დაკავებული იყო თვალთმაქცური და ფორმალური მართლმსაჯულებით და ვითომდა სამართლიანობის აღდგენის მოტივით მოქმედებდა, რელურად კი პოლიტიკური რეპრესიების განმახორციელებელ არასასამართლო და არამართლმსაჯულების „ინსტიტუცის“ წარმოდგენდა. ისინი იხილავდნენ გასასამართლებელ პირთა სიებს და ხშირ შემთხვევაში იყენებდნენ სასჯელის უმაღლეს ზომას - დახვრეტას, იშვითად შრომა-გასწორების კოლონიაში სასჯელის მოსახდელად მოთავსებას და გამოძიების შევსების მიზნით საქმის დაბრუნებას შესაბამისი საგამოძიებო დანაყოფისთვის.

აღსანიშნია ის ფაქტი, რომ სტატისტიკურად განსახილველ სისხლის სამართლის საქმეთა 75 %-იანი წილი მოდიოდა საგანგებოდ შექმნილ ვითომდა მართლმსაჯულების ორგანოებზე, ხოლო დანარჩენი 25 % სასამართლო ხელისუფლების ორგანოებზე.

რეპრესიები საბჭოთა საქართველოში

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, საზოგადოებაში ტოტალური შიშის დანერგვის მიზნით რეპრესიული ღონისძიებების სისრულეში სწრაფად მოსაყვანად, არასასამართლო ორგანოები საბჭოთა კავშირის მასშტაბით არსებობდა ყველა რესპუბლიკაში, გამონაკლისი არც საბჭოთა საქართველოს სოციალისტური რესპუბლიკა იყო. რეგიონის მასშტაბით რეპრესიული მიდგომების განხორციელებაში აქტიურად იყვნენ ჩართულები პოლიტიკური თანამდებობის მქონე პირები, ასევე ქალაქებისა და სოფლების, დაბებისა და თემის ხელმძღვანელი პირები. გარდა ხსენებული პირებისა, რეპრესიული საქმიანობის წარმატებულად განხორციელების უზრუნველსაყოფად, იყვნენ მოხალისეებიც, რომლებიც სხვადასხვა მოტივაციით ასმენდნენ ადამიანებს და ხელს უწყობდნენ ძალადობის პროგრესირებას.

რეპრესიების სამართლიანობის და გარდაუვალობის კუთხით საზოგადოების თვალში დიდ როლს თამაშობდა მედია და პრესა, რომელიც აღნიშნულს წარმოაჩენდა ქვეყნისთვის და რეგიონებისთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელ მოვლენად. პრესაში ხშირად ამოიკითხავდა საზოგადოება წამაქეზებელ პროპაგანდისტულ ლოზუნგებს, რომელიც შინაარსობრივად ქვეყნის მტრებთან დაუნდობელ ბრძოლას მოიაზრებდა. საბჭოთა პოლიტიკური ხელისუფლების გადაწყვეტილებისთვის სამართლიანი საფუძვლის გამოსანახად, კარგი საშუალება იყო საზოგადოების მხარდაჭერა, მტერთან დაუნდობელი ბრძოლაში ხალხის პოზიციას დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა, სწორედ ამიტომაც, პრესასა და მედიაში ხშირად ფიქსირდებოდა მტრებთან გასამკლავებლად სახელმწიფოებრივი მიდგომის მხარდამჭერი აზრები და შეხედულებები მშრომელთა და ინტელიგენციის წარმომადგენელთა მხრიდან.

საბჭოთა პოლიტიკური ბიუროს მაღალჩინოსანთა მიერ ხელმოწერილ რეპრესირების რეპრესირებულთა სიებს, ხშირად ნაშრომებსა და კვლევებში მოიხსენიებენ, როგორც „სტალინურ სიებს“, რომლის საფუძველზეც გასამართლებას დაექვემდებარა ათასობით ადამიანი, მათ შორის ელიტის და პარტიული ნომენკლატურის, ბიუროკრატისა და ინტელიგენციის წარმომადგენლები, მათთან ერთად ძველი ბოლშევიკები. მათ საქმეებს განიხილავდა ზემოხსენებული სამხედრო კოლეგიის გამსვლელი სესია.

რეპრესიების პერიოდში საზოგადოების მხარდაჭერის მოსაპოვებლად და გატარებული პოლიტიკის გასამართლებლად ქართული საბჭოთა ხელისუფლება ხშირად მართავდა საჩვენებელ პროცესებს, რასაც აშუქებდნენ მედია და რადიო საშუალებები.

უნდა აღინიშნოს, რომ გარდა რეპრესიას დაქვემდებარებულ პირთა სახელობითი სიებისა, არსებობდა დაწესებული ლიმიტი დასასჯელ პირთა რიცხოვნობისა, რომელიც თავის მხრივ იყოფოდა კატეგორიებად სანქციების მიხედვით. თითოეულ რესპუბლიკას შესაბამისი ლიმიტი გააჩნდა, რომელიც მკაცრად ზღვარდადებული იყო მაქსიმალური რაოდენობის მიხედვით. მისი კორექტირება რიცხოვნობის კუთხით შეზღუდული იყო, თუმცა შესაძლებელი იყო დაწესებულ ლიმიტზე ნაკლები რაოდენობის პირთა დასჯა. (ლიმიტის გაზრდა შესაძლებელი იყო მხოლოდ რეგიონის უმაღლესი პოლიტიკური თანამდებობის მქონე პირის მოთხოვნით).

საქართველოში, როგორც სხვა დანარჩენ საბჭოთა რესპუბლიკებში მოქმედებდა დასასჯელ პირთა კატეგორიზაციის ზოგადი წესი, რომლის მიხედვითაც პირველ კატეგორიას მიკუთვნებულ პირებს - ხვრეტდნენ, ხოლო მე-2 კატეგორიაში მოხვედრილ პირებს უსჯიდნენ თავისუფლების აღკვეთას შრომა-გასწორების კოლონიებში.

1937 წლის ივლისში, საქართველოს კომუნისტური პარტიის იმჟამინდელი პირველი მდივნის ლავრენტი ბერიას ბრძანებით შეიქმნა ადგილობრივი განსაკუთრებული სამეული, რომლის შემადგენლობაშიც შევიდნენ საქართველოს შინსაკსახკომის მოადგილე აქვსენტი რაფავა, გენერალური პროკურორი ილარიონ ტალახაძე და მუშათა და გლეხთა მილიციის უფროსი შალვა წერეთელი. ქართულმა სამეულმა, როგორც სხვა მსგავსმა დანაყოფებმა, 1938 წლის ოქტომბრის ჩათვლით იფუნქციონირა, საქმიანობის განმავლობაში კი წევრთა შემადგენლობა არაერთხელ შეიცვალა.

უნდა აღინიშნოს, რომ 1937-1938 წლებში რეპრესიას დაქვემდებარებულ პირთა ზუსტი რაოდენობა უცნობია. თუმცა, ცნობილია მსხვერპლთა მინიმალური რიცხოვნობა – ამ ორ წელიწადში, როგორც მინიმუმ, 1,7 მილიონი ადამიანი დააპატიმრეს, სადანაც 725 ათასი პირი დახვრიტეს. ეს მონაცემები დოკუმენტებით არის გამყარებული – 90-იან წლებში გახსნილი სტალინური არქივებით.

გარდა სხვა საბჭოთა რესპუბლიკებისა, ეს წლები საქართველოსთვისაც უმძიმესი აღმოჩნდა, მიუხედავად საბჭოთა პოლიტიკურ ელიტაში ქართველების მმართველ პოზიებზე ყოფნისა. ორმილიონ-ნახევრიან საქართველოში 30 000-მდე პირს შეეხო რეპრესიის დაუნდობელი სანქციები, საიდანაც თითქმის ერთი ნახევარი დახვრიტეს, მეორე ნახევარს კი საპატიმრო დაწესებულებებსა და გადასახლებაში მოუწია სასჯელის მოხდა. რეპრესიას შეეწირნენ გამოჩენილი ქართველები: მიხეილ ჯავახიშვილი, ევგენი მიქელაძე, ტიციან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, სანდრო ახმეტელი და სხვა დიდი ქართველები, რომელთა მოღვაწეობა და შემოქმედება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლის მატარებელი იყო ჩვენი ქვეყნისთვის.

ამ ყველაფრის მაპროვოცირებელ გარემოებებზე შეგვიძლია მივიჩნოთ იმჟამად მსოფლიოში შექმნილი სიტუაცია, კერძოდ ის, რომ ძლიერდებოდა ნაცისტური გერმანია, სახელმწიფო უსაფრთხოების მიზნით საჭირო გახდა ქვეყანაში არსებული დესტრუქციული ძალების განეიტრალება, ამ ყველაფერს ერთვოდა ეკონომიკური ფაქტორი, შეიქმნა აუცილებლობა მმართველობის რეჟიმის შეცვლის, რაც გამოხატული უნდა ყოფილიყო ტერორსა და ძალადობაში. შიგა და საგარეო საფრთხეებზე დაყრდნობით იმჟამინდელ საბჭოთა ხელისუფლებას შეექმნა საშიშროება ძალაუფლების გამოცლის, რაც გახდა საფუძველი კულაკების, სამღვდელოებისა და ინტელიგენციების წარმომადგენლების, მწერლების, მეცნიერებისა და გლეხების მიმართ ნეგატიური დამოკიდებულების და მათ მიმართ რეპრესიული ღონისძიებების გატარების.

უნდა აღინიშნოს, რომ რეპრესიების განხორციელებაზე ფიქრი საბჭოთა პოლიტელიტამ მის აღსრულებამდე რამდენიმე წლით ადრე დაიწყო, სწორედ მაშინ, როდესაც 1934 წელს პარტიის მაღალი რანგის პირი - სერგეი კიროვი მოკლეს. ცოტა ხნით ადრე კი ხელისუფლებამ დაიწყო ახალი შრომა-გასწორებითი კოლონიებისა და ბანაკების მშენებლობა.

რეპრესიების პერიოდში ხელისუფლებამ საკმაოდ წარმატებულად გამოიყენა 1929 წელს შექმნილი ბანაკების მთავარი სამმართველო ე.წ. გულაგი (რუს. ГУЛАГ) – აკრონიმი Главное управление исправительно-трудовых лагерей и колоний, შრომით-გამოსასწორებელი ბანაკების და კოლონიების მთავარი სამმართველო. კოლონიებში მოსათავსებელ პირთა რაოდენობა გეომეტრიული პროგრესიით იზრდებოდა, პიკს კი 1938 წელს მიაღწია და პატიმართა რაოდენობა 2 მლნ. გაუსწორდა. ამ პერიოდისათვის რამდენიმე ათასი ადამიანი უკვე დახვრეტილი იყო.

რაც შეეხება სიკვდილმისჯილთა ტრაგიკული ბედის აღსრულებას, ხორციელდებოდა საგანგებოდ შერჩეულ ადგილებში, რომელიც იმ პერიოდისათვის სპეციალურად გასაიდუმლოებული და დაცული იყო. თბილისში ასეთ ადგილად შერჩეული იყო სოღანლულის²³ ტერიტორია, რუსთავის მხარეს, სადაც 10 ან უფრო მეტ კაციან ჯგუფებთან მიმართებაში დახვრეტის გადაწყვეტილება მოყავდათ სისრულეში. უფრო ადრეან პერიოდში დახვრეტილთა სახელები ოფიციალურად ცხადდებოდა პრესაში, რაც შიშის დანერგვის ერთ-ერთი იარაღი იყო.

ვინაიდან, საქართველოს მამულიშვილთა დიდი ნაწილი არ იზიარებდა და მეტიც, წინააღმდეგობას უწევდა საბჭოთა პოლიტიკას, ხელისუფლება მათ საქმიანობას მიიჩნევდა მავნებლური, ჯაშუშური და კონტრევოლუციური ხასიათის მატარებლად, რის გამოც მმართველმა ძალამ გადაწყვიტა ინტელიგენციის ეროვნული სულისა და აზრის ჩახშობა, იგივე მდგომარეობა საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებში, სადაც მსგავსი ინტენსივობით და მოცულობით ხორციელდებოდა რეპრესიები.

სამეულზე საუბრისას ვფიქრობ არ იქნება ურიგო თუ, რამდენიმე აზრსაც დავუთმობთ 20-იან წლებში არსებულ სამეულებს და მათ საქმიანობას.

1921 წლიდან რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, კომუნისტები აქტიურად შეუდგნენ თავის მოწინააღმდეგე ძალთა დათრგუნვას და საკუთარი ძალაუფლების განმტკიცებას. მოწინააღმდეგეთა შორის აღმოჩნდნენ ქართველებიც, რომლებიც აპროტესტებდნენ დემოკრატიული რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალების, სახელმწიფო და არჩევითი ორგანოების და არაპროლეტარული პარტიების გაუქმებულად გამოცხადებას. სახელმწიფომ ხელთ იგდო მრეწველობა, რკინიგზა, ბანკები, გააუქმა კერძო საკუთრება მიწებზე. ხელისუფლების მხადამჭერმა ორგანიზაციებმა დაიწყეს მასობრივი რეპრესიების გატარება სახელმწიფო პოლიტიკით განაწყენებულ პირთა მიმართ, რომელთა შორის აღმოჩნდნენ თავდა-ახნაურები, ინტელიგენცია, ყოფილი ოფიცრები. პარალელურად ათეიზმის დანერგვისა და განმტკიცების 23 ისტორიული სოფლების მკვლევარის თეიმურაზ ბერიძის აზრით „სონღული“ თურქული წარმოშობისაა და შევარდნისთანა მტაცებელი ფრინველის სახელიდან უნდა იყოს ნაწარმოები, ხოლო „სოღანლული“ კი ასიმილაციის შედეგია. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=36&t=595>

მიზნით, კომუნისტები ანგრევდნენ ეკლესიებს, ხოცავდნენ სასულიერო პირებს.

მიუხედავად სახელმწიფოს მხრიდან გამოხატული ტერორისა, ამ პერიოდში ადგილი ჰქონდა ანტიკომუნისტურ აქციებს. განსაკუთრებულად მნიშვნელოვნად მიიჩნევა 1924 წლის აჯანყება²⁴, რომლის ჩახშობაც მისი დეზორგანიზებულობის გამო ხელისუფლებას გაუადვილდა, მოხერხდა შეთქმულების რამდენიმე ლიდერის დაპატიმრება.

ამბოხის ჩახშობიდან მალევე, მასში მონაწილეთა უმრავლესობა აღმოჩნდა სართიქალის საგანგებო კომისიის საგამომიებო ნაწილში და საგანგებო სამეულის გადაწყვეტილებით, 1924 წლის 1 სექტემბერს საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის მიზნით ამბოხში მონაწილეობისთვის სასჯელის უმაღლესი ზომა დახვრეტა მიესაჯა. სიკვდილმისჯილთა შორის იყვნენ სასულიერო პირებიც, რომლებსაც სხვებთან ერთად ბრალად წაეყენათ ამბოხების იდეოლოგიური ხელმძღვანელობა და საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის აგიტაციაში და მრევლის წაქეზებაში მონაწილეობა. აღნიშნულის წინა დღეს თბილისის კომპარტიის პრეზიდიუმმა გამართა საგანგებო სხდომა, რომელსაც ხელმძღვანელობდა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი - მიხეილ კახიანი, სწორედ მისი გადაწყვეტილებით გამოცხადდა პარტიულ ორგანიზაციებში მობილიზაცია, შეიქმნა დამრტყმელი სამეულები²⁵, რომლებიც უხელმძღვანელებდნენ პოლიტიკურ დღის წესრიგს. სამეულების გადაწყვეტლებას შეეწირა ათობით ადამიანი, რომელთა რიცხოვნობა პერიოდულად მატულობდა. რაიონებში მოქმედი საგანგებო სამეულების განაჩენმა შეიწირა ასობით ადამიანის სიცოცხლე, რომელთა დევნა განხორციელდა სოციალური, რელიგიური და ქონებრივი კუთვნილების მიხედვით.

დასკვნა

მართალია, რთული დასაჯერებელია მსგავსი სისასტიკე იმჟამინდელი საბჭოთა ხელისუფლების მხრიდან, თუმცა ეს ყველაფერი რეალობას შეესაბამება და ქართული ისტორიის ნაწილია. ათასობით გაუბედურებული ოჯახი და უსაფუძვლოდ დასჯილი ადამიანი, რეპრესირებულთა შთამომავლების შელახული მდგომარეობა, იდუმალებით მოცული საქმეები და ძალიან მარტივად გადაწყვეტილი ბედი, ეს იყო წინა საუკუნის 20-30-იანი წლების წესად ქცეული საქმიანობა.

რეპრესიების დროს ნაკლებად მიიღებოდა მხედველობაში დასასჯელი პირის სოციალური და ეთნიკური წარმომავლობა, აქცენტი კეთდებოდა პირის საქმიანობაზე, ცხოვრების წესზე, საურთიერთობო წრეზე, მისი პიროვნების შეფასების სუბიექტურ ნიშნებზე. ძირითადი განმსაზღვრელი იყო ანტისახელისუფლებო და ანტისაბჭოთა იდეოლოგია, საქმიანობა და მიმდევრობა, განსაკუთრებით დასაგმობი იყო ძირგამომთხრელი, კონტრევოლუციური საქმიანობა, შეთქმულებები, ამბოხი, უცხო ქვეყნის წარმომადგენლებთან საიდუმლო ურთიერთობები, რელიგიური საქმიანობა, იატაკქვეშა ორგანიზაციების არსებობა. ეს ყველაფერი მიზანმიმართული იყო მოსახლეობის დასაშინებლად, მასობრივი დასმენები, შეთხზული და უსაფუძვლო ბრალდებები, მოწმედ გამოსვლები, ხალხში თესავდა უნდობლობას, აქვეითებდა სოციალური ურთიერთობების ხარისხს, შესაბამისად ხელისუფლების მიმართ ნეგატიურად განწყობილი ადამიანების გუნდურობის პერსპექტივის საშიშრობა ნაკლები იყო.

გამოყენებული ლიტერატურა

- პაპაჩემი სტალინი - აკრძალული მემუარები, ევგენი ჯულაშვილი, გამომც. აზრი 2016 წელი;
- სტალინთან ურთიერთობის ეპიზოდები - კანდიდ ჩარკვიანი, გამომც. არტანუჯი, 2015 წელი;
- მამაჩემი. კარგი სტალინი, ვიქტორ ეროფეევი, თბილისი, 2019 წელი;
- სტალინური სიები საქართველოდან, <https://idfi.ge/ge/stalins-lists-from-georgia>;
- საბჭოთა წარსული, https://www.gfsis.org/files/my-world/30/3_artcile.pdf;
- სტალინური სიები საქართველოდან, http://www.damoukidebloba.ge/c/news/october_1937_stalins_lists
- სტალინის “დიდი ტერორი”. ყველაზე მარტივი კითხვები 1937 წელზე, <https://jam-news.net/ge/stalinis-didi-terori-yvelaze-martivi-kitkhvebi-1937/>;
- რეპრესიები საქართველოში, <https://archive.gov.ge/ge/2017-1/represiebi-sakartveloshi->
- Съезд Всесоюзной коммунистической партии (б). 10-21 марта 1939 г. стенографический отчет. Москва, 1939;
- Из обращения ЦК ВКП(б) к коммунистам - работникам всех ЧК с оценкой деятельности ВЧК и местных

24 1924 წლის 28 აგვისტოს დილით, საბჭოთა ხელმძღვანელობისთვის და თვით აჯანყების ორგანიზატორებისთვისაც სრულიად მოულოდნელად, ამბოხების ალი ჭიათურაში აინთო. ამას მოჰყვა გამოსვლები ქვეყნის სხვადასხვა წერტილში. იმავე ღამით, ამბოხებულთა გამოსვლა გარე-კახეთის რიგ სოფლებში დაიწყო, კერძოდ, პატარძელში, მარტყოფში, ნორიოში, დიდ ლილოში, ახალსოფელში. აჯანყებულები, რომლებიც, ძირითადად, ადგილობრივი მაცხოვრებლები იყვნენ, მიზნად ისახავდნენ სადგურ ვაზიანთან განლაგებული წითელი არმიის ბანაკზე იერიშის მიტანას, ქართული საჯარისო დანაყოფის გადმობირებით მათთან გაერთიანებასა და წითელარმიელების განიარაღებას.

25 საგანგებო სამეული შედგებოდა შემდეგი პირებისაგან: მ. კახიანი, ლ. ლოლობერიძე და ივანოვ-კავკაზსკი.

ЧК «Известия ВЦИК», № 29 (581);

- Сталин И. Итоги первой пятилетки. - М.: Партийное издательство, 1933;
- Из истории ВЧК. 1917-1921 гг. Сб. документов. - М.: Госполитиздат, 1958;
- ГУЛАГ: Главное управление лагерей. 1918-1960 / Под редак. Акад. А. Н. Яковлева. - М.: МФД, 2002;
- Гинзбург А. Я. Тройки НКВД как особый инструмент в системе политических репрессий. // Вестник Университета им. Д. А. Кунаева № 2 (19). 2006;
- История сталинского ГУЛАГа. Конец 1920 - первая половина 1950-х годов: Собрание документов в 7-ми томах (Т.1. Массовые репрессии в СССР) /Отв. Ред. Н. Верт, В. Мироненко. - М.Российская политическая энциклопедия, 2004;
- Политические процессы 30-50-х годов. - М.: Политическая литература, 1991;
- Петров Н. В. Скоркин К. В. Кто руководил НКВД, 1934-1941: Справочник / Общество «Мемориал», РГАСПИ, ГАРФ. - М.: Звенья, 1999;
- УГОЛОВНЫЙ КОДЕКС РСФСР РЕДАКЦИИ 1926 года;
- <https://docs.cntd.ru/document/901757374>.